

EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 30.8.2018
C(2018) 5848 final

Autoriteit Consument & Markt
(ACM)
Zurichtoren
Muzenstraat 41
2511 WB Den Haag
Nederland

Ter attentie van
De heer Henk Don
Bestuurslid

Fax: +31 70 722 23 55

Geachte heer Don,

Betreft: Besluit van de Commissie betreffende de zaken NL/2018/2099 en NL/2018/2100: Markt voor wholesaletoeegang op een vaste locatie in Nederland

Opmerkingen overeenkomstig artikel 7, lid 3, van Richtlijn 2002/21/EG

1. PROCEDURE

Op 31 juli 2018 heeft de Commissie een kennisgeving ontvangen van de Nederlandse nationale regelgevende instantie ACM¹ betreffende de markt voor wholesaletoeegang op een vaste locatie² in Nederland.

¹ Overeenkomstig artikel 7 van Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Kaderrichtlijn), PB L 108 van 24.4.2002, blz. 33, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2009/140/EG, PB L 337 van 18.12.2009, blz. 37, en Verordening (EG) nr. 544/2009, PB L 167 van 29.6.2009, blz. 12.

² Overeenkomstig de markten 3a en 3b in Aanbeveling 2014/710/EU van de Commissie van 9 oktober 2014 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronische-communicatiesector die aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (aanbeveling betreffende relevante markten), PB L 295 van 11.10.2014, blz. 79.

De nationale raadpleging³ vond plaats van 27 februari 2018 tot 10 april 2018.

Op 6 augustus 2018 werd een verzoek om informatie⁴ aan ACM verstuurd, waarop op 9 augustus 2018 een antwoord werd ontvangen. Een aanvullend verzoek om informatie werd verzonden op 9 augustus 2018 en het antwoord daarop is op dezelfde dag ontvangen.

Op grond van artikel 7, lid 3, van de kaderrichtlijn kunnen nationale regelgevende instanties (NRI's), het Orgaan van Europese regelgevende instanties voor elektronische communicatie (BEREC) en de Commissie opmerkingen over meegedeelde ontwerpmaatregelen bij de desbetreffende NRI indienen.

2. BESCHRIJVING VAN DE ONTWERPMAATREGEL

1.1. Achtergrond

Markt 3a

De laatste analyse van de markt voor lokale toegang op wholesaleniveau, verzorgd op een vaste locatie in Nederland, is ter kennis gebracht van de Commissie en door haar beoordeeld onder zaaknummer NL/2015/1794⁵. In dat besluit kwam ACM tot de conclusie dat de volgende producten deel uitmaakten van de relevante wholesalemarkt: (i) toegang tot het kopernetwerk op het niveau van het Main Distribution Frame (MDF) en het Sub Distribution Frame (SDF), (ii) virtueel ontbundelde lokale toegang (virtual unbundled local access – VULA) en (iv) FttH-toegang (Fibre-to-the-Home) op het Optical Distribution Frame (ODF). KPN werd aangewezen als exploitant met aanmerkelijke marktmacht (AMM) op deze markt, waarna de volgende verplichtingen aan KPN werden opgelegd: toegang, transparantie, niet-discriminatie en tariefregulering. Op grond van de corrigerende maatregel betreffende toegang werd KPN verplicht om te zorgen voor: (i) MDF-toegang voor volledige en gedeelde ontbundeling van het aansluitnet (local loop unbundling – LLU), (ii) VULA, (iii) ODF-FttH-toegang en (iv) alle aanverwante faciliteiten.

De verplichting inzake niet-discriminatie was afhankelijk van het toegangsproduct: VULA en MDF-toegang moesten worden aangeboden op basis van Equivalence of Output (EoO) en ODF-FttH-toegang op basis van Equivalence of Input (EoI). De aan KPN opgelegde verplichtingen inzake tariefregulering bestonden uit: (i) een tariefplafond op basis van het vorige maximale tarief, te verhogen met de consumentenprijsindex (CPI) voor bestaande ontbundeling van het aansluitnet, behalve voor diensten op het gebied van MDF Pair Bonding waarop kostenoriëntatie van toepassing zou zijn; (ii) kostenoriëntatie (op basis van de WPC/EDC-methodiek (Wholesale Price Caps/Embedded Direct Costs⁶) voor

³ Overeenkomstig artikel 6 van de kaderrichtlijn.

⁴ Overeenkomstig artikel 5, lid 2, van de kaderrichtlijn.

⁵ C(2015) 8657.

⁶ De EDC-methodiek is een FAC-methodiek (Fully Allocated Costs). Dit is een top-downmethodiek die is gebaseerd op de daadwerkelijke kosten (vervangingskosten) van KPN. EDC (FAC) stelt de AMM-exploitant in staat kosten terug te winnen en zorgt voor een kostengeoriënteerde prijs voor de

nieuwe diensten betreffende ontbundeling van het aansluitnet; (iii) een tariefplafond op basis van het maximale tarief voor ontbundeling van het aansluitnet, te verhogen met de specifieke incrementele kosten voor het VULA-product; en (v) een tariefplafond voor de FttH-toegang van KPN op basis van een DCF-model (Discounted Cash-flow).

Markt 3b

Markt 3b is sinds 1 mei 2012 gedereguleerd.

1.2. Onderliggende retailmarkten

ACM definieert de volgende onderliggende retailmarkten: (i) vaste internettoegang en (ii) zakelijke diensten.

Markt voor vaste internettoegang op retailniveau

Het verschil tussen de afbakening van de retailmarkt in de vorige en de huidige kennisgeving is dat vaste telefonie en tv-diensten in een bundel met internettoegang nu deel uitmaken van de markt. ACM stelt verder vast dat dezelfde retaildiensten mogelijk zijn via kabel-, glasvezel- en kopernetwerken.

Op basis van de beoordeling van de afzonderlijke AMM-criteria (met name het aandeel van de retailmarkt⁷, de mogelijkheid om vaste-mobiele bundels aan te bieden, technologische voordelen of superioriteit en schaal- en toepassingsvoordelen) concludeert ACM dat KPN noch VodafoneZiggo afzonderlijke AMM heeft op de retailmarkt voor vaste internettoegang.

ACM stelt verder dat er bij afwezigheid van regulering op basis van AMM een risico is op gezamenlijke AMM op retailniveau. ACM geeft aan dat haar analyse is

toegangvragende partij waarvan volgens ACM het juiste signaal uitgaat wat betreft "bouwen of kopen". De EDC-methode wordt vanaf het begin bij de regulering betreffende KPN gebruikt.

⁷ Marktaandelen gemeten in aansluitingen bij aanwezigheid van regulering:

	K4 2014	K4 2015	K4 2016	K4 2017
KPN	40-45 % [] %	40-45 % [] %	40-45 % [] %	40-45 % [] %
VodafoneZiggo	45-50 % [] %	40-45 % [] %	40-45 % [] %	40-45 % [] %
Overige via eigen netwerk	0-5 % [] %	0-5 % [] %	0-5 % [] %	0-5 % [] %
Overige via KPN-netwerk	5-10 % [] %	5-10 % [] %	5-10 % [] %	5-10 % [] %

gebaseerd op de jurisprudentie *Airtours/Impala I en II*⁸ en de AMM-richtsnoeren van de Commissie⁹.

De NRI analyseert eerst de prikkel(s) en de mogelijkheid van KPN en VodafoneZiggo om tot collusiegedrag over te gaan, hetgeen schadelijk zou zijn voor de concurrentie op retailniveau. Wat betreft de prikkels voor beide partijen verwacht ACM dat KPN bij afwezigheid van AMM-gebaseerde regulering geen MDF- of ODF-toegang (FttH) meer zou aanbieden¹⁰ of dat KPN daarbij in commercieel opzicht onaantrekkelijke voorwaarden zou hanteren (constructieve weigering om te leveren). ACM stelt ook dat VodafoneZiggo niet vrijwillig toegang zou verlenen¹¹. ACM anticipeert dat bij afwezigheid van toegangsgebaseerde concurrentie op retailniveau beide exploitanten een sterke prikkel zouden hebben om stilzwijgend buitensporige retailprijzen af te spreken. ACM is ook van mening dat beide exploitanten de mogelijkheid hebben om tot een dergelijke overeenstemming te komen op basis van een afdoende mate van symmetrie, waaronder: (i) dicht bij elkaar liggende grote marktaandelen; (ii) kostenstructuren die worden gekenmerkt door hoge vaste kosten en lage variabele kosten, waarbij verschillen in de variabele kosten een betrekkelijk klein effect hebben op de prijsstelling; (iii) technologische mogelijkheden die beide exploitanten in staat stellen de netwerken de komende jaren te moderniseren en hogere snelheden aan te bieden; (iv) productdifferentiatie die wat betreft aanbod van inhoud en reputatie niet leidt tot superioriteit van een van beide partijen; en (v) de verticale integratie van de twee exploitanten.

Ten tweede heeft ACM de complexiteit en stabiliteit van de markt beoordeeld op basis van het aantal partijen, de groei van de markt, technologische ontwikkelingen en het beperkte effect van elke beoogde diensteninnovatie dat momenteel met voldoende zekerheid kan worden voorzien. In dit verband wijst ACM op het feit dat de markt stabiel is wat betreft abonnementen en stelt zij dat de geanticipeerde technologische ontwikkelingen slechts beperkte destabiliserende effecten zullen hebben, aangezien deze over het algemeen tegelijkertijd plaatsvinden (bijvoorbeeld is KPN van plan de uitrol van glasvezel in [REDACTED] en is VodafoneZiggo van plan DOCSIS 3.1 [REDACTED]).

Aangezien terugbetalingsperioden en de afschrijving van netwerken vaak tientallen jaren in beslag nemen, is ACM ten derde van mening dat het onwaarschijnlijk is dat beide exploitanten ertoe zullen overgaan de overeenstemming te verbreken om op

⁸ Zaak T-342/99, *Airtours plc/Commissie*, EU:T:2002:146, punt 62; *Impala I*: zaak T-464/04, EU:T:2006:216; en *Impala II*: zaak C-413/06 EU:C:2008:392.

⁹ Richtsnoeren voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het EU-regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten (AMM-richtsnoeren 2018), PB C 159 van 7.5.2018, blz. 1.

¹⁰ ACM wijst in dit verband op haar brief van 27 december 2013 inzake de intrekking van het aanbod ODF Fibre-to-the-Office (FttO) in verband met de deregulering van de FttO-markt. ACM heeft verder de marges van wholesalediensten berekend ten opzichte van retaildiensten die via MDF-toegang, VULA en wholesalebreedbandtoegang (Wholesale Broadband Access – WBA) worden gegenereerd. Uit de berekening blijkt dat KPN bij de huidige wholesaletarieven geen prikkel heeft om MDF-toegang en VULA aan te bieden (rekening houdend met een product met een grotere bandbreedte).

¹¹ Exploitant [REDACTED] heeft in mei 2017 gevraagd om toegang tot het kabelnetwerk van VodafoneZiggo, maar dit verzoek werd afgewezen.

korte termijn winst te maken, hetgeen gepaard zal gaan met minder winst op langere termijn.

Tot slot heeft ACM onderzoek gedaan naar (i) prijzen en de gemiddelde inkomsten per gebruiker en (*Average Revenues Per User – (ARPU)*) ontwikkelingen van triple-playtarieven¹², (ii) rendement in termen van winst vóór interest, belastingen, afschrijvingen en amortisatie (*Earnings Before Interest, Tax, Depreciation and Amortisation – EBITDA*)¹³ en rendement van geïnvesteerd vermogen (*Return on Capital Employed – ROCE*)¹⁴ alsmede (iii) de lage intensiteit van de investeringen door exploitanten¹⁵.

In dat verband is ACM van mening dat KPN en VodafoneZiggo, zelfs bij aanwezigheid van de huidige wholesaleregulering, de prikkel en mogelijkheid hebben om de prijzen op de retailmarkt te verhogen, terwijl dergelijke prijsstijgingen niet volledig kunnen worden verklaard door verbetering van het productassortiment. Op basis van de gewijzigde greenfieldbenadering (bij ontstentenis van regulering en derhalve geen rekening houdend met de prijsdruk van retailproducten die worden aangeboden door alternatieve exploitanten op basis van toegang tot de infrastructuur van KPN) verwacht ACM dat de prijzen verder zullen worden verhoogd. In dat verband is ACM van mening dat de hoge winstgevendheid van beide exploitanten geen intensievere investeringen in technologie tot gevolg heeft.

ACM vindt het derhalve plausibel dat KPN en VodafoneZiggo op de retailmarkt door lage prijselasticiteit van de vraag en stabiele marktaandelen bij afwezigheid van op AMM gebaseerde regulering in staat zouden zijn hun prijsstellingsstrategieën op elkaar af te stemmen en buitensporige prijzen in rekening te brengen. ACM is van mening dat de retailmarkt wat betreft de prijzen voldoende transparant is en gaat uit van een vergeldingsmechanisme op basis van

¹² ACM constateert dat de ARPU van KPN en VodafoneZiggo [redacted]. De ARPU van Tele2 [redacted] de ARPU van T-Mobile [redacted].

¹³ De EBITDA-marge van KPN en VodafoneZiggo bedroeg in de periode 2013-2015 tussen de [redacted] % en [redacted] %. ACM verwacht dat de marge van KPN en VodafoneZiggo stijgt tot respectievelijk [redacted] % en [redacted] %, aan het einde van de reguleringsperiode. De geïntegreerde marge van VodafoneZiggo is hoger dan de geïntegreerde benchmark van ongeveer 30 beoordeelde West-Europese telecommunicatiebedrijven, volgens de berekeningen van S&P Global in het rapport “Industry Top Trends 2017 – Telecommunications”. De EBITDA-marge op vaste diensten is veel hoger dan die op mobiele diensten.

¹⁴ Het gemiddelde ROCE van VodafoneZiggo voor de periode 2013-2017 was ongeveer [redacted] als de gewogen gemiddelde vermogenskostenvoet (weighted average cost of capital – WACC), terwijl het ROCE van KPN in 2015 [redacted].

¹⁵ Op basis van de CAPEX-/omzetratio's van KPN en VodafoneZiggo tussen 2013 en 2017 constateert ACM dat de intensiteit van de investeringen door KPN en VodafoneZiggo sinds de consolidering van de markt in 2014 aanzienlijk is gedaald. KPN verwacht dat deze de komende jaren geleidelijk dalen, terwijl VodafoneZiggo heeft aangegeven dat deze vanaf 2018 stabiel zouden moeten zijn en zouden moeten overeenstemmen met de ratio's van 2015-2017.

tijdelijke prijzenoorlogen (bijvoorbeeld door middel van klantenbindende aanbiedingen).

Verder heeft ACM een analyse uitgevoerd van (i) partijen met eigen infrastructuur die actief zijn op de retailmarkt, inclusief Delta en Caiway (gecombineerd marktaandeel van █%), Tele2 en T-Mobile die al een kernnetwerk hebben uitgerold en OTT-aanbieders¹⁶, en (ii) compenserende kopersmacht. Gezien de zeer geringe marktaandelen van partijen met eigen infrastructuur, de beperkte concurrentiedruk van OTT's en het feit dat klanten op de massamarkt waarschijnlijk niet voldoende compenserende kopersmacht uitoefenen, concludeert ACM dat deze elementen geen invloed hebben op de stabiliteit van het evenwicht op het vlak van stilzwijgende collusie.

Retailmarkt voor zakelijke diensten

ACM constateert dat de retailmarkt voor zakelijke diensten bestaat uit klassieke huurlijnen, gesloten VPN's, open VPN's, dark fiber en lichtpaden.

Op basis van de beoordeling van afzonderlijke AMM-criteria (inclusief de analyse van retailmarktaandelen¹⁷, de controle over moeilijk te repliceren infrastructuur, verticale integratie, schaal- en toepassingsvoordelen, product-dienstdifferentiatie, ontbreken van compenserende kopersmacht, afwezigheid van potentiële concurrentie) concludeert ACM dat bij afwezigheid van regulering het risico bestaat dat KPN in de komende reguleringsperiode afzonderlijke AMM heeft.

1.3. Marktafbakening

ACM concludeert dat de relevant wholesalemarkt sinds de laatste marktanalyse aanzienlijk is veranderd. ACM constateert dat er nu een wholesalemarkt is voor Wholesale Fixed Access (WFA) die bestaat uit lokale toegang op wholesaleniveau en centrale toegang op wholesaleniveau, verzorgd op een vaste locatie, voor massaproducten. ACM stelt vast dat de volgende producten deel uitmaken van de markt: ontbundelde toegang tot koper-MDF's en tot glasvezelaansluitingen in woongebieden (ODF-toegang FttH), VULA en wholesale-breedbandtoegang tot koper-, glasvezel- en kabelnetwerken (inclusief op centraal niveau).

ODF-toegang FttO en toegang tot mobiele netwerken behoren niet tot de relevante markt.

In 2015 is KPN begonnen met de modernisering van het kopernetwerk met behulp van technologieën als vectoring. Koperontbundeling op MDF-niveau kan derhalve door toegangvragende partijen alleen worden gebruikt voor de levering van legacyproducten zoals ADSL+, SDSL en huurlijnen over koper met beperkte snelheden tot maximaal 24 Mbit/s. Als gevolg daarvan hebben toegangvragende partijen hun retailklanten gemigreerd naar alternatieve producten, zowel op lokaal

¹⁶ OTT-partijen zijn nog steeds van zeer beperkte omvang.

¹⁷ De marktaandelen van KPN, VodafoneZiggo, Tele2 en Eurofiber bedroegen in het tweede kwartaal van 2017 respectievelijk █%, █%, █%, █% en █%, (bij aanwezigheid van regulering op basis van het aantal aansluitingen). ACM verwacht dat de marktaandelen van KPN bij afwezigheid van regulering zouden stijgen tot █% aan het einde van 2021. Het marktaandeel van marktspelers die momenteel afhankelijk zijn van koperregulering, zoals Colt en Tele2, zal afnemen.

als op centraal niveau, teneinde te voorzien in hogere snelheden¹⁸. Daarnaast verwacht ACM geen toekomstige uitrol van netwerken van alternatieve exploitanten naar MDF.

ACM erkent dat er technische verschillen zijn tussen fysieke en VULA-diensten. Het gereguleerde VULA-product moet de volgende kenmerken hebben: (i) het moet worden aangeboden op 161 toekomstigbestendige MC-locaties; (ii) het moet beschikbaar zijn met alle bandbreedtes, overboekingsfactoren en alle overige parameters binnen de technische mogelijkheden van het relevante onderliggende aansluitnetwerk en de actieve apparatuur, inclusief unicast- en multicastfunctionaliteiten¹⁹; en (iii) het moet een "layer 2 Ethernet-dienst" zijn die transparantie in de transmissietechniek waarborgt en toegangvragende partijen de mogelijkheid geeft hun eigen apparatuur op de locatie van de klant te gebruiken²⁰. ACM constateert echter geen functionele verschillen tussen VULA en wholesalebreedbandtoegang op nationaal niveau. VULA (beschikbaar op 161 MC-locaties) en het WBA/Open Wholesale Model (OWM) van KPN (geleverd op nationaal niveau) zijn bijna identiek wat betreft de functionaliteiten en technische specificaties; het enige belangrijke verschil is de prijsstructuur van de respectievelijke producten²¹.

WBA-toegang tot kabel maakt deel uit van de relevante wholesalemarkt op basis van directe en indirecte beperkingen. Retaildiensten op koper-, glasvezel- en kabelnetwerken worden beschouwd als functioneel equivalent en de retailprijzen voor deze diensten zijn vergelijkbaar. Wat betreft de directe beperkingen stelt ACM dat kabel deel uitmaakt van de relevante markt op basis van de technische en economische levensvatbaarheid van die toegang en de waarschijnlijkheid van het overstappen op een andere aanbieder. Kabeltoegang wordt in andere lidstaten en in Nederland al verzorgd door kleinere kabelmaatschappijen en voorheen ook door Ziggo²². Bijna alle residentiële klanten hebben in Nederland toegang tot het

¹⁸ Tele2 heeft een groot deel van zijn klanten naar VULA over koper op Metro Core-niveau (MC) gemigreerd (161 toegangspunten). Online en T-Mobile hebben daarentegen de MDF-toegang gemigreerd naar WBA/OWM op nationaal niveau. Slechts enkele klanten die geen behoefte hebben aan hogere snelheden blijven gebruikmaken van legacyproducten, aangezien de toegangsprijzen voor deze producten lager zijn.

¹⁹ KPN moet ten minste alle productkenmerken aanbieden die aan de eigen downstreamondernemingen worden aangeboden. Bovendien moet KPN ingaan op alle verzoeken om toegang tot productkenmerken die zouden kunnen worden geleverd door de toegepaste actieve apparatuur, maar die KPN nog niet heeft uitgevoerd. De multicast- en unicastfunctionaliteiten moeten waarborgen dat VULA-klanten hun producten zo veel mogelijk kunnen differentiëren. In dat opzicht moet KPN toegangvragende partijen toestaan streams aan de bestaande multicastdienst van KPN toe te voegen of de kwaliteit ervan te verbeteren met behulp van hun eigen multicaststreams. Bovendien kunnen toegangvragende partijen ervoor kiezen internet alleen aan hun klanten aan te bieden wanneer multicast/unicast niet van toepassing is.

²⁰ ACM is van mening dat de "layer 2 Ethernet-dienst" VULA-klanten de mogelijkheid biedt hun downstreamdiensten op soortgelijke wijze als bij ontbundelde toegang te differentiëren.

²¹ ACM zet uiteen dat de mogelijkheid van multicasting via VULA (en het gebrek daaraan via meer centrale toegang) in de praktijk niet van belang is, omdat alternatieve exploitanten die gebruikmaken van VULA-toegang nog steeds hun eigen kanalen op de multicast van KPN doorgeven teneinde onnodige netwerkbelasting via parallelle transmissie van dezelfde programma's te voorkomen.

²² Ziggo heeft deze toegang in het verleden verleend. Het aanbod werd in maart 2015 afgeschaft.

kabelnetwerk. ACM is van mening dat een toegangvragende partij die kabeltoegang koopt zelfs bij een zeer klein marktaandeel een positieve business case kan hebben. ACM stelt dat een potentiële nieuwe marktdeelnemer geen overstapkosten zou maken, maar een hypothetische prijsverhoging van 5-10 % van één platform zou van invloed zijn op zijn keuze van het wholesaleplatform. Bovendien concludeert ACM dat de kosten van het overstappen van bestaande klanten van het kopergebaseerde WBA-product van KPN naar kabel betrekkelijk laag zouden zijn aangezien beide toegangsproducten slechts interconnectie op nationaal niveau zouden vereisen. Anderzijds zou overstappen voor exploitanten die retaildiensten via (centrale) OWM of (lokale) VULA van KPN aanbieden moeilijker zijn gezien de tariefstructuur van dergelijke producten²³. Dergelijke exploitanten zouden echter nieuwe klanten via het kabelplatform kunnen aansluiten of slechts een deel van hun klantenbasis kunnen migreren. ACM constateert tevens dat voldoende sterke indirecte prijsbeperkingen worden uitgeoefend door diensten die worden geleverd via het kabelnetwerk op koper- en glasvezelgebaseerde diensten, hetgeen een verdere rechtvaardiging vormt voor het opnemen van kabel in de relevante markt²⁴.

De relevante geografische markt is nationaal.

1.4. Vaststelling van aanmerkelijke marktmacht

ACM heeft ten eerste geanalyseerd of KPN of VodafoneZiggo afzonderlijke AMM op de WFA-markt hebben (op basis van criteria zoals marktaandelen, technologische voordelen of superioriteit, verticale integratie, product- en dienstendiversificatie, schaal- en toepassingsvoordelen) en concludeert dat dit voor geen van beide exploitanten het geval is.

ACM heeft vervolgens geanalyseerd of de twee exploitanten gezamenlijke AMM hebben op de wholesalemarkt voor WFA. Net als bij de retailmarktanalyse heeft ACM de prikkels en de mogelijkheid van KPN en VodafoneZiggo om over te gaan tot collusiegedrag beoordeeld. Door middel van een analyse op basis van de speltheorie²⁵ stelt ACM dat twee exploitanten die actief concurreren op de markt bij afwezigheid van regulering normaal zouden worden geprikkeld om toegang tot hun netwerken te verlenen en zelf hun wholesaletarieven te bepalen. Dit is echter niet de situatie in Nederland, waar VodafoneZiggo geen toegang geeft en KPN volgens de beoordeling van ACM slechts is begonnen een commercieel wholesaletoegangsproduct aan te bieden toen met regulering werd bedreigd. De waarschijnlijkheid van collusiegedrag werd beoordeeld op soortgelijke wijze als bij

²³ De tariefstructuur van deze producten vereist betaling van een betrekkelijk hoge eenmalige vergoeding in combinatie met een betrekkelijk laag variabel tarief.

²⁴ ACM heeft een critical loss-analyse uitgevoerd met een prijsverhoging van 10 % op wholesaleniveau voor vaste internettoegang via koper en glasvezel en heeft in beide gevallen geconstateerd dat het werkelijke verlies groter is dan de critical loss, waardoor de prijsverhoging onrendabel is.

²⁵ ACM gebruikt een theoretisch model om te analyseren welke prikkels partijen hebben om tot overeenstemming te komen. Het model is opgezet als een spel met twee fasen, voor de wholesale- en de retailmarkt. In de eerste fase bepalen de partijen of zij toegang tot de WFA-markt verlenen of weigeren. In de tweede fase bepalen de partijen welke prijs zij voor de retailmarkt vaststellen. De winst die de partijen kunnen maken, wordt bepaald door de combinatie van deze twee keuzes. Uit de matrix blijkt dat de gezamenlijke winst van KPN en VodafoneZiggo het hoogst is als beide partijen toegang weigeren.

VodafoneZiggo, waarbij wordt gesteld dat regulering van slechts één van de twee exploitanten met gezamenlijke AMM niet afdoende zou zijn om de geconstateerde potentiële concurrentieproblemen op te lossen.

ACM is van mening dat het opleggen van toegangsverplichtingen aan beide exploitanten zorgt voor optimale mogelijkheden voor alternatieve aanbieders om de concurrentie met KPN en VodafoneZiggo op de retailmarkt aan te gaan. ACM merkt op dat dezelfde specifieke voordelen van de verschillende netwerken niet op elke gebruikerslocatie beschikbaar zijn, omdat de netwerken van KPN en VodafoneZiggo lokaal en regionaal variëren. Gezien het tempo waarmee KPN vectoringtechnologie implementeert en de kenmerken van het netwerk van KPN en VodafoneZiggo (snelheden, moderniseringsmogelijkheden, capaciteitsgaranties voor zakelijke eindgebruikers enz.) hebben alternatieve aanbieders bij het opleggen van een toegangsverplichting aan beide exploitanten de mogelijkheid te beoordelen welke netwerk het geschiktst is om de gewenste retaildiensten op een bepaalde locatie aan te bieden.

Daarnaast is ACM van mening dat door het reguleren van twee partijen de concurrentie op de markt voor vaste toegang op wholesaleniveau meer wordt bevorderd, terwijl de huidige, alleen op KPN gerichte regulering niet in staat was de concurrentie op de markt significant te verbeteren²⁸.

ACM stelt in het algemeen dat regulering van beide exploitanten mogelijkheden biedt voor meer innovatie en investeringen alsmede voor betere prijzen, keuze en kwaliteit voor wholesale-afnemers en retailklanten. De regelgevende instantie stelt dat een situatie waarin regulering alleen voor KPN geldt, tot minder keuzemogelijkheden voor de eindgebruikers zou leiden aangezien toegangvragende partijen geen kabelgebaseerde retaildiensten zouden kunnen aanbieden. ACM zet uiteen dat de kenmerken van beide netwerken (wat betreft snelheden, moderniseringsmogelijkheden, capaciteitsgaranties voor zakelijke eindgebruikers enz.) lokaal en regionaal uiteenlopen, hoewel VodafoneZiggo in het hele land dekking biedt. Daarentegen zou een situatie waarin slechts aan VodafoneZiggo verplichtingen worden opgelegd, een negatief effect hebben op de concurrentiepositie van ondernemingen die reeds wholesaletaegang van KPN kopen, waarbij het risico bestaat dat zij de markt verlaten of investeringen moeten afschrijven die zij hebben gedaan om het netwerk van KPN te gebruiken.

Aan KPN opgelegde maatregelen

ACM stelt voor de volgende maatregelen aan KPN op te leggen²⁹:

²⁸ ACM zet uiteen dat er op de markt voor toegang tot vaste netwerken tot op heden vrijwel geen concurrentie bestaat. Op basis van de regulering die momenteel van kracht is, biedt Tele2 op beperkte schaal wholesalediensten aan die slechts in een deel Nederland dekking bieden.

²⁹ ACM heeft enkele van de naar aanleiding van de marktanalyse betreffende ontbundelde toegang van 2015 aan KPN opgelegde verplichtingen gewijzigd of afgeschaft teneinde KPN meer ruimte te geven om legacydiensten op zijn kopernetwerk uit te faseren, met name in de gebieden waar KPN glasvezel heeft uitgerold, en zijn netwerk te moderniseren. ACM stelt bijvoorbeeld voor om de regels voor het uitfaseren van kopergebaseerde toegangsdiensten af te zwakken en voorgaande maatregelen ter waarborging van de toepassing van een margin squeeze af te schaffen.

- i. Op basis van een redelijk verzoek verlenen van (i) ontbundelde toegang tot de MDF's van zijn kopernetwerk; (ii) VULA via zijn kopernetwerk; (iii) toegang tot de residentiële ODF's van zijn glasvezelnetwerk (ODF FttH-toegang); (iv) VULA via zijn glasvezelnetwerk; en (v) toegang tot aanverwante faciliteiten;
- ii. Transparantie en publicatie van een referentieaanbod;
- iii. Niet-discriminatie³⁰;
- iv. Tariefregulering:
 - a) ACM stelt net als in vorige reguleringsronden voor ontbundelde MDF-toegang een inflatiegecorrigeerd tariefplafond verplicht op basis van een EDC-model³¹;

Wat betreft de andere gereguleerde wholesaleproducten van KPN stelt ACM in het huidige ontwerpbesluit geen gereguleerde tarieven vast, maar wordt er de voorkeur aan gegeven KPN toe te staan met de toegangvragende partijen commerciële onderhandelingen over deze tarieven te voeren gedurende een periode van zes maanden, waarna deze tarieven door ACM zullen worden vastgesteld. Indien de exploitanten niet tot overeenstemming komen, heeft ACM de optie om de tarieven als volgt vast te stellen:

- b) een tariefplafond voor de koper-VULA van KPN, berekend door de incrementele VULA-kosten (eveneens met een EDC-model berekend) op te tellen bij het MDF-tariefplafond³²;
- c) een tariefplafond voor de ODF FttH-toegang van KPN op basis van een DCF-model³³;

³⁰ KPN wordt verplicht MDF en koper/glasvezel VULA-toegang aan te bieden op EoO-basis en ODF FttH-toegang op EoI-basis. Volgens ACM zijn de EoI-implementatiekosten voor glasvezel-VULA hoog en niet proportioneel.

³¹ ACM zet uiteen dat het verdere gebruik van een tariefplafond passender is dan een kostengeoriënteerd tarief dat wordt vastgesteld via een BULRIC-model. De reden daarvoor zijn de onzekerheden wat betreft de resterende levensduur van het kopernetwerk (die van invloed is op de afschrijvingstermijn), het niveau van de investeringen en de onderhoudskosten gedurende de resterende levensduur van het kopernetwerk alsmede de volumes van actieve lijnen tijdens de overgang naar de VULA- en FttH-aanbiedingen van KPN. Met een tariefreguleringsmaatregel op basis van een tariefplafond kan volgens ACM de stabiliteit van de prijzen worden gewaarborgd en voor rechtszekerheid en voorspelbaarheid worden gezorgd.

³² Volgens ACM is de voorgestelde aanpak ten aanzien van VULA-tariefplafonds geschikter dan een BULRIC-model, aangezien deze aanpak op relatief korte termijn kan worden toegepast, zodat de markspelers meer zekerheid hebben, ook wat betreft investeringen. Bovendien is deze aanpak compatibel met de prijsstelling van andere gereguleerde diensten. Daarnaast is ACM van mening dat de toepassing van EDC op de VULA-verhoging niet leidt tot onduidelijke variaties van de tariefplafonds, aangezien dit gedeelte (backbone) van het netwerk minder onderhevig is aan volumeschommelingen doordat het wordt gebruikt voor verschillende koper- en glasvezeldiensten.

³³ ACM zet uiteen dat het passend is de prijs voor ODF FttH-toegang vast te blijven stellen op basis van een DCF-model, aangezien daarmee het aanmoedigen van investeringen en het bevorderen van de

- d) een tariefplafond voor de glasvezel-VULA van KNP, berekend door de incrementele VULA-kosten (met een EDC-model berekend) op te tellen bij het tariefplafond voor ODF FttH-toegang;

Aan VodafoneZiggo opgelegde maatregelen

ACM stelt voor de volgende maatregelen aan VodafoneZiggo op te leggen:

- i. On basis van een redelijk verzoek centrale wholesaletoeegang verlenen tot zijn kabelnetwerk op nationaal niveau (en tot aanverwante faciliteiten), waardoor alternatieve aanbieders in staat moeten zijn om ten minste een bundel met internet en televisie en/of telefoon aan te bieden aan hun retailklanten en om hun eigen randapparatuur te gebruiken;
- ii. Transparantie en publicatie van een referentieaanbod³⁴;
- iii. Niet-discriminatie³⁵;
- iv. Tariefregulering, gebaseerd op een 'top-down' EDC-model van de kosten van VodafoneZiggo³⁶. ACM stelt in haar ontwerpbesluit geen gereguleerde tarieven voor wholesalekabeltoegang vast, maar geeft VodafoneZiggo drie maanden om een tariefvoorstel in te dienen. Toegangvragende partijen kunnen vervolgens met de AMM-exploitant onderhandelingen voeren betreffende dit voorstel³⁷.

concurrentie met elkaar in evenwicht blijven. ACM is van mening dat indien geen gebruik wordt gemaakt van het DCF-model en in plaats daarvan de door de Commissie aanbevolen economische-repliceerbaarheidstoets wordt toegepast, dat nadelig is voor de rechtszekerheid en daardoor schadelijk voor de investeringen.

³⁴ VodafoneZiggo moet binnen drie maanden een referentieaanbod bekendmaken met het desbetreffende tariefvoorstel voor WBA en de aanverwante faciliteiten. Dit referentieaanbod en de tijdelijke tarieven zijn het uitgangspunt van de onderhandelingen dat wordt vastgelegd in een intentieverklaring waarin de partijen overeenkomen welke onderhandelingen tijdens een bepaalde periode plaatsvinden. Wanneer een positief resultaat wordt bereikt, ondertekenen VodafoneZiggo en de klant een kaderovereenkomst. Deze kaderovereenkomst biedt VodafoneZiggo meer zekerheid dat de klanten daadwerkelijk diensten willen aankopen. VodafoneZiggo hoeft zijn wholesalediensten niet te implementeren voordat een klant de kaderovereenkomst ondertekent.

³⁵ VodafoneZiggo wordt verplicht kabeltoegang op EoO-basis aan te bieden.

³⁶ Net als bij de regulering van KPN beschouwt ACM het opleggen van een 'bottom-up'-model niet als proportioneel. ACM stelt dat de modellering van een hypothetische efficiënt kabelnetwerk als voorzien in een bottom-up-benadering (ten dele) gebaseerd zou moeten zijn op het netwerk van VodafoneZiggo. ACM is van mening dat het gemoderniseerde kabelnetwerk van VodafoneZiggo kan worden beschouwd als in hoge mate gelijkaardig aan een hypothetisch efficiënt netwerk dat voor dit doeleinde zou moeten worden gemodelleerd. Tot slot zou het kabelnetwerk moeten worden gemodelleerd met gegevens over kosten en volumes, waarvoor ACM op grote schaal gebruik zou moeten maken van informatie van bestaande marktpartijen. Aangezien VodafoneZiggo eigenaar is van het grootste netwerk, zouden zijn gegevens bijzonder relevant zijn. Concluderend verwacht ACM dat het verschil tussen de outputs van top-down- en bottom-up-modellen in het specifieke geval van Nederland betrekkelijk beperkt zal zijn.

³⁷ Totdat ACM het definitieve gereguleerde plafond vaststelt, zijn de tarieven van het referentieaanbod van VodafoneZiggo van toepassing als tariefplafonds.

Tot slot stelt ACM vast dat KPN en VodafoneZiggo geen toestemming zullen krijgen te verzoeken om gereguleerde toegang tot elkaars netwerken, tenzij die toegang niet is bedoeld om concurrentie tegen te gaan of die toegang er niet toe leidt concurrentie tegen te gaan.

3. OPMERKINGEN

De Commissie heeft de kennisgeving en de aanvullende informatie van ACM onderzocht en heeft de volgende opmerkingen³⁸:

Marktafbakening

De Commissie merkt op dat ACM een geconvergeerde markt voor wholesalebreedbandtoegang afbakt die op lokaal en centraal niveau verzorgde toegangsproducten combineert.

In de aanbeveling van de Commissie betreffende relevante markten wordt een onderscheid gemaakt tussen de markt voor lokale toegang op wholesaleniveau "3a" en de markt voor centrale toegang op wholesaleniveau "3b"³⁹. In de toelichting bij de aanbeveling erkent de Commissie evenwel dat de grenzen van de markt tussen het lokale en het centrale niveau naar waarschijnlijkheid aan verandering onderhevig zijn. Dergelijke veranderingen kunnen verschillen van lidstaat tot lidstaat⁴⁰. In de toelichting wordt verder uiteengezet dat het gezien de opkomst van niet-fysieke (of virtuele) toegangsproducten niet meer passend lijkt uit te gaan van het onderscheid tussen fysieke en niet-fysieke toegang om te bepalen wat de grenzen van de markt zijn tussen de verschillende soorten wholesale-toegangsproducten die beschikbaar zijn om retailbreedbanddiensten te leveren⁴¹.

Rekening houdend met de specifieke marktsituatie in Nederland die wordt gekenmerkt door alomtegenwoordig koper/glasvezel en bijna alomtegenwoordige kabeldekking⁴², de zeer hoge mate van virtualisering van wholesaletogangsproducten, de zeer gelijkaardige technische specificaties van VULA op lokaal niveau en OWM/WBA op centraal niveau, reeds geconstateerd patronen van vraagsubstitutie alsmede het klaarblijkelijke bestaan van indirecte beperkingen, is de Commissie van mening dat er in dit specifieke geval redenen kunnen zijn die in deze bijzondere omstandigheden pleiten voor een geconvergeerde markt voor wholesalebreedbandtoegang. De Commissie merkt evenwel op dat zij, indien ACM tot de conclusie was gekomen dat er verschillende markten voor lokale en centrale toegang bestaan, de passendheid van hetzelfde type

³⁸ Overeenkomstig artikel 7, lid 3, van de kaderrichtlijn.

³⁹ Bijlage bij de aanbeveling betreffende relevante markten, C(2014)7174 van 9 oktober 2014.

⁴⁰ Toelichting bij de aanbeveling van de Commissie betreffende relevante markten, SWD(2014)298 van 9 oktober 2014, blz. 41.

⁴¹ Toelichting bij de aanbeveling van de Commissie betreffende relevante markten, SWD(2014)298 van 9 oktober 2014, blz. 41.

⁴² Zie bladzijde 16 van de toelichting bij de AMM-richtsnoeren.

reguleringsverplichtingen als bepaald in de artikelen 9 tot en met 13 van de toegangsrichtlijn⁴³ in overweging zou moeten nemen.

De Commissie staat er echter op dat VULA en andere toegangsproducten die onder de marktafbakening vallen nu en in de toekomst moeten voldoen aan de vereiste van functionele equivalentie met fysieke lokale toegang teneinde te voldoen aan de vereisten inzake substitueerbaarheid alsmede aan de voorwaarden die zijn omschreven in de toelichting bij de aanbeveling betreffende relevante markten⁴⁴.

De Commissie verzoekt ACM derhalve haar analyse met betrekking tot de functionele substitutie tussen lokale en centrale toegangsproducten verder te versterken en het overstapedrag op de afgebakende relevante markt te blijven monitoren. Verder verzoekt de Commissie ACM bij de volgende marktanalyse te bepalen of de tendens in de richting van op een beperkter aantal toegangspunten verzorgde virtuele toegangsproducten aanhoudt en of op verschillende netwerkniveaus verzorgde wholesaleproducten nog op onderling verwisselbare wijze door toegangvragende partijen worden gebruikt. In dat verband moet in het bijzonder aandacht worden besteed aan de technische kenmerken en de respectievelijke ontwikkelingen van de toegangsprijzen.

Gezamenlijke aanmerkelijke marktmacht

Gezien de bijzondere omstandigheden van de Nederlandse breedbandmarkt als geanalyseerd door ACM, inclusief de geconstateerde vergelijkbaarheid wat betreft prikkels en de geloofwaardigheid van de voorgestelde vergeldingsmechanismen, heeft de Commissie geen bezwaar tegen de vaststelling van gezamenlijke AMM.

Evenredigheid van de maatregelen

De Commissie wijst erop dat opgelegde maatregelen overeenkomstig het EU-regelgevingskader passend moeten zijn om het vastgestelde mededingingsprobleem aan te pakken en dat deze evenredig moeten zijn. Dat houdt in dat de NRI's enkel maatregelen mogen opleggen die strikt noodzakelijk zijn om de regelgevingsdoelstellingen van artikel 8 van de kaderrichtlijn te verwezenlijken, met name de bevordering van de mededinging en voordelen voor de consument, onder meer door de bevordering van efficiënte investeringen in nieuwe en betere infrastructuur.

In de context van het opleggen van maatregelen aan exploitanten met gezamenlijke dominantie dient de reikwijdte van de verplichtingen daarom te worden beperkt tot die welke nodig zijn om het geconstateerde collusie-evenwicht te verstoren en daardoor het concurrerende aanbod op de wholesalemarkt van ten minste één van de ondernemingen te herstellen, die door niet in het kader van collusie op te treden niet zou worden geacht over aanmerkelijke marktmacht te beschikken. In beginsel zouden aan een van de ondernemingen met gezamenlijke aanmerkelijke marktmacht opgelegde reguleringsverplichtingen voldoende kunnen zijn om weer doeltreffende concurrentie tot stand te brengen, aangezien een einde wordt gemaakt aan de

⁴³ Zie ook de opmerkingen van de Commissie in zaak BE/2018/2073-74-75.

⁴⁴ Toelichting bij de aanbeveling van de Commissie betreffende relevante markten, SWD(2014)298 van 9 oktober 2014, blz. 43-44.

voorwaarden die stilzwijgende coördinatie rond het geconstateerde aandachtspunt bevorderen (daadwerkelijke of constructieve weigering van wholesalenetwerktoegang teneinde hoge retailprijzen in stand te houden). Tegelijkertijd zou dit leiden tot zo min mogelijk verstoring van investeringen of van andere strategische beslissingen die zouden kunnen worden toegeschreven aan het opleggen van wholesaletoeegang onder gereguleerde voorwaarden. Indien een dergelijke maatregel voldoende zou zijn, lijkt het feit dat de keuze en het vermogen van toegangsvragende partijen om te concurreren verder zouden worden versterkt door het verkrijgen van toegang tot aanvullende netwerken op zichzelf niet voldoende reden om het bereik of de intensiteit van de toegangsregulering uit te breiden. Dat impliceert dat de NRI in dergelijke omstandigheden op adequate wijze moet afwegen of het opleggen van een toegangsmaatregel aan slechts één van de partijen die collusie bedrijven in de specifieke omstandigheden van de zaak voldoende kan zijn om de geconstateerde tekortkomingen van de retailmarkt op te lossen.

De Commissie begrijpt dat ACM van mening is dat de aan KPN opgelegde maatregelen in de vorige reguleringsperiode niet voldoende waren om de geconstateerde tekortkomingen van de retailmarkt als gevolg van stilzwijgende coördinatie volledig weg te werken. Indien dat het geval was geweest en met een andere opzet van de aan KPN opgelegde maatregelen niet het gewenste resultaat kon worden bereikt, zou dat voldoende reden kunnen zijn voor het voorstel van ACM om de toegangsmaatregelen uit te breiden tot de kabeltelevisie-exploitant, op voorwaarde van de algehele evenredigheid van de opgelegde maatregelen. De Commissie verzoekt ACM daarom haar motivering met betrekking tot de passendheid en evenredigheid van de in haar uiteindelijke maatregelen voorgestelde toegangsmaatregelen te versterken.

Wat betreft investeringen in netwerken merkt de Commissie op dat de huidige investeringsniveaus naar waarschijnlijkheid voortvloeien uit de strategieën van KPN en VodafoneZiggo met het oog op het maximaliseren van de inkomsten van retailklanten met hoge marges, aangezien zij niet concurreren op het gebied van wholesale-afnemers. Met betrekking tot de constatering van ACM dat de lage investeringsniveaus een indicator zijn van marktfalen en van mogelijk momenteel optredende stilzwijgende coördinatie, en/of dat zij verwacht dat toekomstig stilzwijgende coördinatie bij afwezigheid van regulering KPN en VodafoneZiggo de mogelijkheid zou bieden lage investeringsniveaus te blijven hanteren of deze nog verder te verlagen, verzoekt de Commissie ACM verder duidelijker uiteen te zetten hoe de voorgestelde maatregelen voor beide ondernemingen, waarbij redelijke toegang moet worden verleend aan wholesale-afnemers met een lagere marge, de concurrentiedruk ten bate van efficiënte investeringen zouden verhogen.

Passende tariefreguleringsmaatregelen op middellange tot lange termijn

De Commissie merkt op dat de aanpak van ACM betreffende tariefregulering voor de toegang tot NGA-netwerken⁴⁵ afwijkt van de in de aanbeveling van de

⁴⁵ Zie hoofdstuk 2.5 hierboven.

Commissie over kostenmethodologieën en non-discriminatie⁴⁶ vastgestelde beginselen.

Overeenkomstig de aanbeveling over kostenmethodologieën en non-discriminatie, en met name punt 49, kunnen NRI's beslissen geen kostengeoriënteerde wholesaletoevangsprijzen voor NGA-netwerken op te leggen. De Commissie erkent dat de aanpak van ACM zorgt voor een bepaalde mate van prijsflexibiliteit en voorspelbaarheid voor AMM-exploitanten die investeren in glasvezel, aangezien hierdoor de aanpak wordt weerspiegeld die al sinds 2014 wordt gehanteerd. De Commissie merkt evenwel op dat de uitrol van glasvezel sinds 2014 aanzienlijk is verminderd.

De Commissie stelt verder vast dat er sprake is van bestaande waarborgen, inclusief een koperanker (tariefplafond op basis van een kostengeoriënteerde prijs met inflatiecorrectie), het gedeeltelijk opleggen van EoI alsmede de klacht van bestaande toegangsvragende partijen dat commercieel onderhandelde tarieven kunnen worden onderworpen aan een margin squeeze, ten minste op middellange tot lange termijn.

De Commissie verzoekt ACM daarom te overwegen of het reguleren van tarieven van VULA FttC, glasvezel-ODF, VULA-FttH alsmede kabelbitstream door middel van een economische-repliceerbaarheidstoets (ERT), overeenkomstig de verplichting inzake kostenmethodologieën en non-discriminatie, voldoende is om de geconstateerde tekortkomingen van de retailmarkt weg te werken. De ERT zou vanaf het begin van toepassing kunnen zijn, of als terugvaloptie indien commerciële onderhandelingen mislukken.

Slotopmerkingen

Bij het Europees wetboek voor elektronische communicatie ('het wetboek')⁴⁷, waarvoor de wetgevende onderhandelingen onlangs zijn afgerond, wordt een aantal aanzienlijke wijzigingen van het regelgevingskader ingevoerd, onder meer met betrekking tot de aanvullende regelgevingsdoelstelling betreffende het bevorderen van de connectiviteit alsmede de toegang tot en toepassing van netwerken met zeer hoge capaciteit door alle burgers en bedrijven van de Unie, tot de bepalingen betreffende tariefregulering, en tot het bieden van de mogelijkheid aan AMM-exploitanten om reguleringsverplichtingen aan te gaan met betrekking tot samenwerkingsregelingen die door nationale regelgevende instanties bindend kunnen worden gemaakt, waarmee rekening wordt gehouden bij de beoordeling van de noodzaak van maatregelen. Mede gezien het betrekkelijk nieuwe karakter van de marktanalyse in dit geval, verzoekt de Commissie ACM de marktontwikkelingen nauwgezet in het oog te houden, in het bijzonder ten aanzien van mogelijke verplichtingen betreffende toekomstige samenwerkingsregelingen of mede-investering en de impact daarvan op de investeringsniveaus alsmede op de prijzen en de intensiteit van de concurrentie op retailniveau, en een vroegtijdig herziening

⁴⁶ Aanbeveling van de Commissie van 11 september 2013 over consistente verplichtingen tot non-discriminatie en kostenmethodologieën om de concurrentie te bevorderen en investeringen in breedband aantrekkelijker te maken (aanbeveling over non-discriminatie en kostenmethodologieën), PB L 251 van 21.9.2013, blz. 13.

⁴⁷ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het Europees wetboek voor elektronische communicatie (herschikking), COM(2016)590 - 2016/0288 (COD).

van haar marktanalyse en maatregelen na de termijn voor de omzetting van het wetboek in nationaal recht in overweging te nemen.

Overeenkomstig artikel 7, lid 7, van de kaderrichtlijn dient ACM zoveel mogelijk rekening te houden met opmerkingen van andere nationale regelgevende instanties, BEREC en de Commissie en kan zij de uiteindelijke ontwerpmaatregel aannemen. In voorkomend geval deelt zij die aan de Commissie mee.

Het standpunt dat de Commissie inzake deze specifieke kennisgeving inneemt, laat standpunten van de Commissie inzake andere meegedeelde ontwerpmaatregelen onverlet.

De Commissie maakt dit document overeenkomstig punt 15 van Aanbeveling 2008/850/EG⁴⁸ op haar website bekend. De Commissie beschouwt de hierin vervatte inlichtingen niet als vertrouwelijke informatie. Als u op grond van de nationale en EU-voorschriften betreffende het zakengeheim van oordeel bent dat dit document vertrouwelijke informatie bevat die u voorafgaand aan de publicatie wilt laten schrappen⁴⁹, gelieve dit dan binnen drie werkdagen na ontvangst van deze brief aan de Commissie te laten weten⁵⁰. U moet daarbij vermelden om welke redenen u daarom vraagt.

Hoogachtend,

Voor de Commissie,
Roberto Viola
Directeur-generaal

VOOR GELIJKLUIDEND AFSCHRIFT
Voor de secretaris-generaal

Jordi AYET PUIGARNAU
Directeur van de Griffie
EUROPESE COMMISSIE

⁴⁸ Aanbeveling van de Commissie 2008/850/EC van 15 oktober 2008 betreffende kennisgevingen, termijnen en raadplegingen als bedoeld in artikel 7 van Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten, PB L 301 van 12.11.2008, blz. 23.

⁴⁹ De Commissie kan het publiek voor het eind van deze periode van drie dagen in kennis stellen van het resultaat van haar beoordeling.

⁵⁰ Dit verzoek dient per e-mail te worden gericht aan: CNECT-ARTICLE7@ec.europa.eu of per fax aan: +32 2 298 87 82.